

9. Politikerna och den sociala representationen

DAVID KARLSSON

Ett samhälle består av en rad sociala grupper vars intressen regelmässigt hamnar i konflikt med varandra. När politiska beslut fastställer innehållet i lagar och regler, i resurser och pålagor eller i rättigheter och skyldigheter kommer – i de allra flesta fall – vissa gruppers intressen att gynnas och andra missgynnas. Även ett upprätthållande av status quo kan beskrivas som ett missgynnande av grupper som skulle ha gynnats av en förändring. Det är en av politikens – och därmed politikernas – huvuduppgifter att ta ställning till hur prioriteringar mellan olika gruppers intressen ska gå till. Här kan politiker luta sig på sina ideologiska övertygelser som pekar ut vad ett rättvist samhälle är, vilka grupper som kan anses vara mer eller mindre förtjänta av stöd från samhället, eller om samhället rent av bör avstå sig från att blanda sig i gruppernas konflikter. Det är också möjligt att som politiker låta sig vägledas av sitt egenintresse, eller gruppintresse, och i politiken gynna de grupper som man själv tillhör. En sådan representationspraktik kan motiveras demokratiskt om politikerna uppfattar att den egna grupptillhörigheten har varit en bidragande orsak till att man blivit nominerad och vald.

När det gäller prioriteringen mellan vissa typer av sociala grupper, inte minst de som är definierade efter sin socioekonomiska position och roll på arbetsmarknaden, skiljer sig de svenska partierna traditionellt åt. Arbetarnas intressen har prioriterats av den politiska vänstern, företagarernas av den politiska högern, medan jordbrukarnas intressen har prioriterats av Centerpartiet, tidigare Bondeförbundet. Andra samhällsgrupper har också partipolitiska kopplingar, till exempel har Kristdemokraterna nära kopplingar till den frikyrkliga rörelsen, och pensionärers och kvin-

nors intressen har lyfts fram av SPI respektive Feministiskt initiativ. Sverigedemokraternas nationalistiska politik skulle kunna tolkas som ett stöd för gruppen svenskföddas intressen i relation till gruppen flyktingar/invandrare.

Det centrala begreppet i detta kapitel är ”social representation”, det vill säga de sätt på vilka politiker företräder olika sociala gruppers intressen. I kapitlet har vi möjlighet att studera hur skilda sociala gruppers intressen prioriteras av olika partier, på olika politiska nivåer, och hur prioriteringarna har förändrats över tid. I teorin om social representation är också gruppernas närvaro på den politiska arenan en viktig komponent. Vi har i detta kapitel en möjlighet att undersöka huruvida politikernas egna sociala tillhörigheter påverkar deras prioriteringar och agerande. För den som är speciellt intresserad av social representation av kvinnor och män i politiken hänvisas till kapitel 8, ”Den politiska betydelsen av kön”, i denna bok.

9.1 Aktiv och passiv social representation

En viktig distinktion är den mellan aktiv och passiv social representation. Aktiv social representation är ett begrepp som fokuserar på politikernas *agerande* – det vill säga den faktiska prioritering som politiker gör mellan olika gruppers intressen i sitt politiska arbete. En sådan prioritering kan göras av allmänideologiska skäl eller därför att en politiker ser sig som en särskild representant för en specifik grupp. I båda dessa fall krävs att politikern i sin representantroll har öppnat för möjligheten att man, vid sidan av att företräda sitt parti och sina väljare, särskilt kan företräda vissa grupper i samhället.

Passiv social representation, ibland kallad deskriptiv representation (jämför Pitkin, 1967), står för de sociala gruppernas *närvaro* i politiken. Man kan tala om grupper som varande antingen närvarande eller frånvarande, och man kan också sätta gruppernas närvaro i politiken i relation till gruppens andel bland befolkningen. Den matematiska relationen mellan väljare och valda brukar kallas *representativitet*, och när en grupps andel bland politikerna är större eller mindre än bland väljarna kan man tala om över- respektive underrepresentation. Social representativitet är på så sätt ett parallellt begrepp till åsiktsrepresentativitet (se kapitel 6, ”Representerar riksdagen svenska folket?”, i denna bok).

I diskussionen om hur folkviljan bäst förverkligas i den representativa demokratin finns delade meningar om relationen mellan åsiktsrepresen-

tativitet och social representation. En del har hävdad att om bara väljarnas åsikter är korrekt representerade i parlamentet spelar det mindre roll vilka sociala egenskaper som politikerna har (Pitkin, 1967). Man skulle till och med kunna tänkas sig att åsiktsrepresentativiteten blir lidande om partier och väljare fokuserar på att förstärka den sociala representativiteten. Vissa har hävdad att social representativitet är ett medel för att nå en bättre åsiktsrepresentativitet (Phillips, 2000) medan andra har funnit att kopplingarna mellan social och åsiktsmässig representativitet är svag (Strömberg, 1974; Westerståhl & Johansson, 1981; Holmberg & Esaiasson, 1988; Wohlgemut, 2006).

Men social representation kan ha andra värden än det instrumentella värdet att uppnå ökad åsiktsrepresentativitet. I diskussionen är det främst tre grundargument som återkommer för att motivera social representativitet (Hernes, 1987; Phillips, 2000): rättviseargumentet, resursargumentet och intresseargumentet.

Rättviseargumentet bygger på att det finns ett symboliskt rättvisevärde i att de folkvalda liknar folket. Om vissa grupper uteslås från parlamenten finns en risk att medlemmar av dessa grupper inte ser de politiska institutionerna som legitima. Legitimitetsproblemet riskerar att bli särskilt stort om det finns indikationer på diskriminering i rekryteringsprocesserna (Bäck & Soininen, 1998). *Resursargumentet* handlar om att politiker med bakgrund i olika sociala miljöer bär med sig kunskaper och erfarenheter som berikar den politiska beslutsprocessen. Detta argument förutsätter inte att en specifik grupps närvaro i politiken skulle gynna just denna grupps intressen. Snarare ses mångfald i parlamentet som en resurs som bidrar till att öka kompetensnivån i politiken, vilket i förlängningen leder till politiska beslut av bättre kvalitet.

Till skillnad från rättvis- och resursargumenten grundar sig *intresseargumentet* i en positiv syn på aktiv social representation, i synnerhet i relation till grupper som är underordnade eller diskriminerade i samhället. Aktiv representation blir här en väg att åstadkomma social rättvisa (Young, 2002). Argumentet bygger på antagandet att en grupps närvaro i parlamentet är ett medel för gruppen att påverka politiken i enlighet med sina egna intressen. Intresseargumentet är därför mer politiskt kontroversiellt än rättvis- och resursargumenten, och hur det bedöms i varje enskilt fall torde bero på legitimiteten för den aktuella gruppen. Intresseargumentet förutsätter två saker, dels att politiker har en tendens att företräda samhällsgruppers intressen i olika grad, dels att politiker som själva tillhör en viss grupp i högre grad än andra är aktiva representanter för just denna grupp. Att båda dessa antaganden är empiriskt rimliga har

visats i upprepade studier, men det finns inga enkla samband. Det beror inte minst på att det i många fall är omtvistat vad som ligger i en viss grupps intressen, och om man inte kan avgöra vari intresset består är det svårt att undersöka om dessa intressen gynnas av aktiv social representation eller ej (Norris & Lovenduski, 1995; Karlsson, 2003; Blomqvist, 2005; Gustafsson, 2008; Wängnerud, 2009; Karlsson, 2013c; Tavilzadeh, 2011).

9.2 Sociala gruppers närvaro i svensk politik

Varje valperiod sammanställs noggranna jämförelser mellan väljarnas och politikernas sociala egenskaper av SCB (se bland annat Bäck & Öhrvall, 2004; Järnbert & Olofsson, 2012). Från sådana sammanställningar vet vi att bland andra kvinnor, invandrare, ungdomar och lågutbildade är underrepresenterade, medan högutbildade svenskfödda män i övre medelåldern är den mest överrepresenterade gruppen. Dessutom är det belagt att de nämnda gruppernas över- och underrepresentation förstärks ju högre upp i den politiska hierarkin man kommer. Registerdata används sedan av många forskare som studerar orsaker till, och konsekvenser av, social representation (se till exempel Wide, 2006; Wängnerud & Sundell, 2012).

Tack vare KOLFU 2012 har vi möjlighet att fördjupa kunskapen om vilka egenskaper våra politiker har och hur dessa egenskaper skiljer sig åt mellan olika partier och mellan olika nivåer i den kommunpolitiska hierarkin. Dessutom kan vi nu för första gången presentera uppgifter om politikers vänskapsband till personer i sociala grupper som man inte själv tillhör. Med hjälp av dessa uppgifter kan vi i nästa led analysera inte bara om gruppstillhörighet påverkar politikers vilja att prioritera gruppens intressen utan också om vänskapsband kan spela in i sammahanget.

I tabell 1 presenteras hur stor procent av Sveriges kommunpolitiker som tillhör olika sociala grupper, totalt och uppdelat efter parti. I tabellen anges med grå skuggning vilket parti som har den högsta andelen ledamöter från respektive grupp. I tabell 2 presenteras uppgifter om hur stor procent av kommunpolitiker på olika nivåer i den kommunala hierarkin som tillhör olika grupper – och här redovisas även om det finns ett signifikant positivt (+) eller negativt (–) samband mellan gruppstillhörighet och hierarkisk position. Uppgifterna i tabell 1 och 2 bygger endast på svaren i KOLFU och de kan därför på vissa punkter skilja sig från uppgifter i SCB:s rapporter som bygger på registerdata och totalundersökningar.

Tabell 1. Kommunpolitikernas sociala grupptillhörigheter och vänskapsband efter parti (procent)

	Totalt	V	S	MP	C	KD	FP	M	SD	Övr
Kvinna	43	45	48	50	43	39	43	38	18	33
Man med kvinnlig vän	37	37	32	37	38	43	40	43	44	39
Man utan kvinnlig vän	20	18	20	13	19	18	17	19	38	28
Invandrare	5	9	6	9	2	4	3	4	4	5
Svenskfödd med invandrarvän	26	37	25	32	17	34	35	25	31	22
Svenskfödd utan invandrarvän	69	54	69	59	81	62	62	71	65	73
Företagare	12	5	4	13	16	15	16	20	13	20
Ej företagare med företagarrvän	40	32	36	35	52	46	43	45	35	37
Ej företagare utan företagarrvän	48	63	60	52	32	39	41	35	52	43
Arbetare	17	22	29	8	13	11	5	6	32	12
Ej arbetare med arbetarrvän	45	51	46	39	49	48	40	44	37	45
Ej arbetare utan arbetarrvän	38	27	25	53	38	41	55	50	31	43
Ung (18–30 år)	5	5	4	9	3	4	5	6	12	2
Ej ung med ung vän	41	43	42	36	44	45	42	39	35	40
Ej ung utan ung vän	54	52	54	55	53	51	53	55	53	58
Pensionär (65+)	19	13	16	14	16	16	25	24	24	30
Ej pensionär med pensionärrvän	41	41	43	33	45	48	39	38	33	33
Ej pensionär utan pensionärrvän	40	46	41	53	39	36	36	38	43	37
Jordbrukare	2	0	0	1	11	1	1	3	1	1
Ej jordbrukare med jordbrukarrvän	21	13	14	18	49	29	17	24	24	24
Ej jordbrukare utan jordbrukarrvän	77	87	86	81	40	70	82	73	75	75
Arbetslös	2	3	2	3	1	1	1	1	3	2
Ej arbetslös med arbetslös vän	26	41	34	28	19	24	18	16	32	25
Ej arbetslös utan arbetslös vän	72	56	64	69	80	75	81	83	65	73
Vän till HBT-person	17	30	17	24	14	10	21	17	8	10
Ej vän till HBT-person	83	70	83	76	86	90	79	83	92	90
Nykterist	9	12	7	11	9	44	7	5	14	11
Ej nykterist	91	88	93	89	91	56	93	95	86	89
Vegetarian	3	6	2	19	1	3	2	2	2	2
Ej vegetarian	97	94	98	81	99	97	98	98	98	98
Jägare (har jaktkort)	12	7	9	5	24	9	10	16	13	14
Ej Jägare	88	93	91	95	76	91	90	84	87	86
Bilägare (bil i hushåll)	91	86	91	78	96	95	91	92	88	92
Ej bilägare	9	14	9	22	4	5	9	8	12	8

Kommentar: Frågorna om vänskap bygger på att politikerna svarat att någon av deras ”4–5 närmaste vänner” tillhör gruppen. För HBT-personer finns endast uppgift om vänskap, inte om politikernas egen tillhörighet, och för nykterister, vegetarianer, jägare och bilägare finns inga uppgifter om vänskap. Antal svarande var 7 949–9 201. Källa är KOLFU 2012.

Tabell 2. Kommunpolitikens sociala grupptillhörigheter efter parti (procent)

	Totalt	Back-bencher	Nämnd-ledamot	KS-ledamot	Ordförande-uppdrag	Sam-band
Kvinna	43	42	48	41	34	–
Man med kvinnlig vän	37	36	33	40	46	+
Man utan kvinnlig vän	20	22	19	19	20	–
Invandrare	5	6	6	4	3	–
Svenskfödd med invandrarvän	26	26	26	27	27	
Svenskfödd utan invandrarvän	69	68	68	69	70	
Företagare	12	12	10	15	15	+
Ej företagare med företagarevän	40	39	41	43	40	
Ej företagare utan företagarevän	48	49	49	42	45	–
Arbetare	17	19	20	17	12	–
Ej arbetare med arbetarevän	45	46	44	47	46	
Ej arbetare utan arbetarevän	38	35	36	36	42	+
Ung (18–30 år)	5	7	7	3	2	–
Ej ung med ung vän	41	40	39	41	45	+
Ej ung utan ung vän	54	53	54	56	53	
Pensionär (65+)	19	21	21	14	18	–
Ej pensionär med pensionärsvän	41	38	37	45	45	+
Ej pensionär utan pensionärsvän	40	41	42	41	37	
Jordbrukare	2	2	2	3	2	+
Ej jordbrukare med jordbrukarevän	21	24	22	23	19	–
Ej jordbrukare utan jordbrukarevän	77	74	76	74	79	+
Arbetslös	9	12	10	10	7	–
Ej arbetslös med arbetslös vän	91	88	90	90	93	+
Ej arbetslös utan arbetslös vän	17	15	17	17	18	
Vän till HBT-person	83	85	83	83	82	
Ej vän till HBT-person	2	2	2	2	2	
Nykterist	26	27	27	26	26	
Ej nykterist	72	71	71	72	72	
Vegetarian	3	3	4	4	2	–
Ej vegetarian	97	97	96	96	98	+
Jägare (har jaktkort)	12	11	11	14	16	+
Ej Jägare	88	89	89	86	84	–
Bilägare (bil i hushåll)	91	89	89	92	94	+
Ej bilägare	9	11	11	8	6	–

Kommentar: Med "ordförandeuppdrag" avses ordförande i KF, KS eller en kommunal nämnd. Med "KS-ledamot" avses ordinarie ledamöter inklusive förste och andra vice ordförande i kommunstyrelsen. Med "Nämndledamot" avses ordinarie ledamöter inklusive förste och andra vice ordförande i kommunal nämnd. Med "Backbencher" avses fullmäktigeledamot som saknar några av de tre nämnda uppdragen. I kolumnen "samband" anges om det finns ett statistiskt säkerställt positivt "+" eller negativt "-" samband (Kendalls tau-b) mellan position i hierarkin och grupptillhörighet. Se även kommentar till tabell 1 för specificeringar. Antal svarande var 7 949– 9 201. Källa är KOLFU 2012.

Av de svarande i KOLFU var 43 procent kvinnor och 57 procent män. Av männen har 37 procent nära kvinnliga vänner medan 20 procent saknar kvinnliga vänner. Andelen kvinnor är något högre i de rödgröna partierna än i de borgerliga partierna, och allra högst i Miljöpartiet (50 procent). Lägst andel kvinnor, och högst andel män utan kvinnliga vänner, återfinns i Sverigedemokraterna. Fem procent av kommunpolitikerna kan definieras som invandrare, medan 26 procent är svenskfödda med nära vänner som är invandrare. Även när det gäller invandrare är andelen högre i rödgröna än i borgerliga partier, och här är det Centerpartiet som har den lägsta andelen invandrare och högsta andelen svenskfödda utan invandrarvänner.

Företagarna utgör 12 procent av kommunpolitikerna och de är starkast representerade i borgerliga partier och allra starkast i gruppen övriga partier. Lägsta andel företagare och företagarevänner återfinns i de socialistiska partierna. När det gäller arbetare, som utgör 17 procent av kommunpolitikerna, är förhållandet mellan blocken det omvända, men här ska noteras att Sverigedemokraterna är partiet med högst andel arbetare (32 procent). Jordbrukarna utgör endast två procent av kommunpolitikerna och det är föga förvånande Centerpartiet som har den högsta representationen av denna grupp (11 procent). De arbetslösa utgör endast 2 procent av politikerna, och skillnaderna mellan partierna är liten. Politiker i de rödgröna partierna och i Sverigedemokraterna har dock klart fler arbetslösa vänner än vad borgerliga politiker har.

Andelen unga, det vill säga 30 år och under, bland kommunpolitikerna är 5 procent och den andelen är ganska jämnt fördelad över partierna. Sverigedemokraterna har den högsta andelen ungdomar (12 procent). Andelen pensionärer bland alla kommunpolitiker är 19 procent, och här är andelen högre bland de borgerliga partierna än bland de rödgröna – och allra högst i gruppen övriga partier.

När det gäller HBT-personer har vi inga uppgifter om politikernas egen grupptillhörighet, men vi kan notera att 17 procent har en nära vän som är HBT-person. Här skiljer andelarna sig kraftigt mellan partierna och Vänsterpartiet har högst andel (30 procent) och Sverigedemokraterna lägst andel (8 procent).

I KOLFU ställdes även frågan om politikerna definierar sig som nykterister (vilket 9 procent gjorde), vegetarianer (3 procent), jägare (12 procent) och bilägare (91 procent). För dessa fyra grupper saknar vi uppgifter om vänskapsband. Nykteristerna har sin högsta andel i Kristdemokraterna (44 procent) och den lägsta i Moderaterna (5 procent). Vegetarianernas andel är högst i Miljöpartiet (19 procent) och lägst i Centerpartiet (1 procent) medan för jägare och bilägare andelarna är högst i Centerpartiet (24 respektive 96 procent) och lägst i Miljöpartiet (5 respektive 78 procent).

Som tabell 2 visar förstärks vissa gruppers närvaro ju högre upp i den kommunala politiska hierarkin man kommer. Bland dessa grupper märks män, medelålders, svenskfödda, företagare, jordbrukare, jägare och bilägare. Andra gruppers närvaro försvagas ju högre upp i hierarkin vi går: kvinnor, invandrare, arbetare, unga, pensionärer, nykterister och vegetarianer. För flera grupper som redan är underrepresenterade i politiken i relation till sin andel av befolkningen förstärks underrepresentationen således av att de i lägre utsträckning besitter poster där den reella makten utövas (jämför Karlsson, 2001).

9.3 Aktiv social representation av sociala grupper

Vi ska nu fokusera på den aktiva representationen och hur svenska politiker prioriterar mellan olika gruppers intressen. Vi har här möjlighet att undersöka både den principiella prioriteringen och i vilken utsträckning politikerna också går till handling för att stötta vissa gruppers intressen.

En fråga som ställdes både i Riksdagsundersökningen 2006 och i KOLFU 2008 och 2012 löd: "Hur viktiga är följande uppgifter för dig som riksdagsledamot/fullmäktigeledamot? – Föra fram [de ungas, pensionärernas, löntagarnas, företagarnas, kvinnornas, jordbrukarnas, nykteristernas, flyktingarnas/invandrarnas, de kristnas, samt homo-/bisexuellas och transpersoners] intressen/åsikter". I Riksdagsundersökningen 2010 ställdes samma fråga men här nämndes följande åtta grupper: "de ungas, pensionärernas, arbetarnas, kvinnornas, de sjukskrivnas/arbetslösas, jordbrukarnas, flyktingarnas/invandrarnas, religiösa gruppers samt homo-/bisexuellas och transpersoners intressen/åsikter". Vi har här möjligheten att jämföra hur svenska politikers prioritering av dessa gruppers intressen förändrats mellan de två mandatperioderna, vilka skillnader som finns mellan politiker i riksdag, landsting och kommun samt vilka partier som på olika politiska nivåer prioriterar grupperna i högre respektive lägre grad. Politikernas vilja att prioritera en speciell grupp (prioritetsvärdet)

mäts på en skala från 0 helt oviktigt till 100 mycket viktigt, och i tabell 3 redovisas även hur politikernas rangordning föll ut.

Tabell 3. Svenska politikers prioritering av sociala gruppers intressen/åsikter efter politisk nivå och år (prioritetsvärde 0–100, prioritetsordning samt differens mellan mandatperioder)

	Riksdagen			Landsting			Kommun		
	2006	2010	Diff	2008	2012	Diff	2008	2012	Diff
Unga	75 (4)	72 (1)	-3	76 (1)	73 (1)	-3	80 (1)	76 (1)	-4
Kvinnor	76 (1)	69 (3)	-7	73 (2)	70 (2)	-3	75 (2)	70 (2)	-5
Pensionärer	70 (6)	65 (6)	-5	73 (2)	68 (3)	-5	75 (2)	70 (2)	-5
Företagare	71 (5)	i.u.		67 (6)	63 (6)	-4	72 (4)	68 (4)	-4
Löntagare (arbetare i RU 2010)	75 (3)	68 (4)	-7	68 (5)	65 (4)	-3	72 (4)	65 (5)	-7
Flyktingar/ invandrare	76 (1)	67 (5)	-8	71 (4)	64 (5)	-7	72 (4)	64 (6)	-8
Jordbrukare	61 (8)	i.u.		58 (8)	52 (8)	-6	61 (7)	56 (7)	-5
HBT-personer	65 (7)	60 (7)	-5	59 (7)	56 (7)	-3	59 (8)	52 (8)	-7
Nykterister	55 (9)	i.u.		52 (9)	42 (9)	-10	55 (9)	43 (9)	-12
Kristna	49 (10)	i.u.		46 (10)	38 (10)	-8	49 (10)	38 (10)	-11
Sjukskrivna/ arbetslösa	i.u.	70 (2)		i.u.	i.u.		i.u.	i.u.	
Religiösa grupper	i.u.	45 (8)		i.u.	i.u.		i.u.	i.u.	
Antal svarande	313–324	301–310		1155– 1163	1193– 1205		8503– 8548	8481– 8548	

Kommentar: Frågan löd: "Hur viktiga är följande uppgifter för dig som riksdagsledamot/ fullmäktigeledamot att föra fram [respektive grupps] åsikter och intressen." Svaren redovisas som medelvärden (prioritetsvärdet) på en skala från 0 helt oviktigt till 100 mycket viktigt. Politikernas rangordning av respektive grupp redovisas inom parentes. Grupperna i tabellen är rangordnade efter prioriteringen i kommunerna 2012. Alla undersökningar har inte ställt frågor om alla grupper. I.u. = ingen uppgift. Källorna är Riksdagsundersökningarna 2006 och 2010 samt KOLFU 2008 och 2012.

Den grupp som prioriteras högsta på samtliga politiska nivåer är de unga (prioritetsvärde 72–76 i de senaste undersökningarna). Gruppernas prioritetsordning bland kommun- och landstingspolitiker är därefter som följer: Efter de unga kommer kvinnor och pensionärer (68–70), följda av företagare, löntagare och flyktingar/invandrare (64–68). Längre ner på listan kommer jordbrukare och HBT-personer (52–56) och lägst prioriterade är nykterister och kristna (8–43). Företagare och jordbrukare är

något högre prioriterade i kommunerna medan HBT-personer är något högre prioriterade i landstingen. Vid en jämförelse mellan riksdagspolitiker å ena sidan och kommun- och landstingspolitiker å den andra framstår ett mönster där äldre och yngre prioriteras högre i kommunerna, vars kärnverksamheter är utbildning och omsorg för barn och äldre, medan HBT-personer och flyktingar prioriteras högre på nationell nivå, där huvudansvaret för frågor om diskriminering och migration/integration i högre grad ligger.

Ett oväntat resultat i tabell 3 är att politikernas prioritering av sociala gruppers intressen och åsikter överlag har sjunkit de senaste åren. Det minskade intresset för grupprepresentation tycks gälla på samtliga politiska nivåer och för samtliga grupper. En närmare kontroll visar att minskningen är ungefär lika stor i alla partier. Minskningen är som störst i grupper vars intressen prioriterades lägre, såsom nykterister, kristna och invandrare. Det är svårt att tolka denna förändring på något annat sätt än att intresset för att representera sociala grupper har minskat i svensk politik. Men det är inte så att politikerna har gått från att vilja representera vissa gruppintressen till att inte göra det, utan snarare till att representera samtliga grupper i något lägre grad. Det är fortfarande mycket få politiker (endast omkring fyra procent) som inte tycker att det är viktigt att representera åtminstone en av de nämnda grupperna.

Vi ska nu undersöka vilka skillnader som finns mellan politiker i olika partier när det gäller aktiv social representation. I tabell 4 redovisas hur partiernas prioritetsvärde avviker från medelvärdet bland samtliga politiker på respektive politisk nivå, där positiva värden indikerar att partiets företrädare anser att det är viktigt, och negativa värden att det är mindre viktigt, att representera gruppens intressen. I tabellen markeras också med grå bakgrund vilket parti som i högst grad säger sig prioritera en grups intressen.

Alla traditionella förväntningar om hur svenska partier särskilt värnar vissa sociala grupper i samhället bekräftas av resultaten i tabell 4. Centerpartiet prioriterar jordbrukare högre än andra partier, och tillsammans med Moderaterna är Centerpartiet även det parti som i högst grad prioriterar företagarna. Kristdemokraterna prioriterar nykterister och religiösa grupper/kristna högst på samtliga politiska nivåer. Pensionärerna prioriteras i riksdagen högst av Kristdemokraterna men i kommuner och landsting högst av Sverigedemokraterna.

Ett antal grupper har på samtliga nivåer sitt starkaste stöd i Vänsterpartiet: Kvinnor, flyktingar/invandrare, arbetare/löntagare, sjukskrivna samt HBT-personer. Gruppen unga har starkast stöd i Vänsterpartiet och

Tabell 4. Svenska politikers prioritering av sociala gruppers intressen/åsikter efter politisk nivå och parti (differens mellan partiets medelvärde och medelvärdet bland samtliga politiker på respektive nivå 0–100)

Social grupp	Nivå	V	S	MP	C	KD	FP	M	SD	Övr
Unga	Riksdag	-1	+4	-3	0	+3	-8	0	-14	
	Landsting	+3	+6	-3	+1	-1	-6	-6	-2	-1
	Kommun	+5	+4	-2	-2	-2	-5	-4	-2	+1
Pensionärer	Riksdag	-2	+5	-10	-9	+8	-3	-1	-2	
	Landsting	+4	+4	-5	-1	+3	-11	-4	+7	+3
	Kommun	+4	+3	-8	-5	+3	-7	-3	+13	+8
Kvinnor	Riksdag	+17	+8	+4	-8	-4	-7	-6	-18	17
	Landsting	+18	+6	+1	-1	-7	-7	-9	-11	-4
	Kommun	+13	+5	0	-3	-5	-5	-7	-4	0
Flyktingar/ invandrare	Riksdag	+17	+6	+3	-9	+7	-5	-1	-45	
	Landsting	+16	+7	+3	0	0	-3	-9	-30	-6
	Kommun	+14	+6	+7	-3	+2	-1	-8	-32	-6
Arbetare	Riksdag	+14	+10	-13	-14	-3	-19	-3	-6	+14
Löntagare	Landsting	+8	+8	-9	-3	-7	-13	-5	0	-8
	Kommun	+10	+8	-11	-8	-6	-11	-4	+2	0
Företagare	Landsting	-14	0	-10	+7	+2	-4	+5	+6	-2
	Kommun	-11	-1	-13	+4	+3	-2	+5	+3	+3
Sjukskrivna/ arbetslösa	Riksdag	+14	8	-2	-14	8	-8	-7	-10	
Jordbrukare	Landsting	-5	-1	-3	+18	+2	-10	-1	+9	+2
	Kommun	-3	-2	-3	+15	+2	-11	-1	+10	+1
HBT-personer	Riksdag	+14	+6	+6	-9	-2	+2	-4	-36	
	Landsting	+22	+8	+4	+1	-2	-4	-13	-23	-10
	Kommun	+17	+7	+9	-6	-7	-1	-10	-21	-6
Nykterister	Landsting	+4	+4	-5	+6	+11	-6	-7	-3	+2
	Kommun	+4	+4	-5	-1	+11	-6	-6	+3	0
Religiösa grupper	Riksdag	-13	+2	-16	-11	+32	-11	+7	-27	
Kristna	Landsting	-9	0	-15	+4	+23	-3	0	+5	+4
	Kommun	-12	0	-12	+2	+23	-5	+1	+7	0
Antal grupper (medel 0–10)	Landsting	+0,6	+0,5	-0,7	+0,7	+0,6	-1,0	-0,6	-0,8	0
	Kommun	+0,5	+0,5	-0,5	0	+0,4	-0,7	-0,6	-0,4	-0,1

Kommentar: För uppgifter om medelvärde för samtliga politiker i riksdagen 2010 och kommuner och landsting 2012, och för uppgifter om antal svarande, se tabell 3. Källa: Riksdagsundersökningen 2010 och KOLFU 2012.

Socialdemokraterna, och Socialdemokraterna prioriterar arbetare/löntagare i ungefär lika hög grad som Vänsterpartiet.

Miljöpartiet och Folkpartiet utmärker sig genom att inte prioritera någon av grupperna högre än något annat parti, men partiernas företrädare är i gengäld minst angelägna om att representera ett flertal grupper. Miljöpartistiska kommunpolitiker är de som representerar både företagare och löntagare i lägst utsträckning. Unga, arbetare och jordbrukare är också särskilt lågt prioriterade i Folkpartiet. Det parti som skiljer sig mest från andra partier i prioriteringen av vissa grupper är Sverigedemokraterna, som prioriterar invandrare/flyktingars och HBT-personers intressen i väsentligen lägre grad än övriga partier.

Överlag kan vi notera att politiker i Centerpartiet, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna prioriterar något fler av de grupperna som ingick i enkätfrågan än övriga partier. Lägst grad av grupprepresentation har Moderaterna. En del av dessa resultat beror sannolikt på vilka grupper som inkluderats i frågan.

9.4 Grupptillhörighetens betydelse för prioritering av grupperns intressen

Vi har så här långt kunnat konstatera att vissa grupperns intressen prioriteras högre än andras bland svenska politiker, och att det finns vissa skillnader mellan politiska nivåer och politiska partier. Skillnaderna mellan nivåerna kan delvis förstås mot bakgrund av vilka politikområden som respektive nivå har huvudansvar för och skillnaderna mellan partierna går i många stycken att tolka i ljuset av deras ideologier. Men den kanske mest intressanta frågan när det gäller social representation är om, och i så fall i vilken grad, som politikernas egna grupptillhörigheter påverkar deras prioriteringar.

Vi har redan sett att det finns påtagliga skillnader mellan politiker i olika partier när det gäller social tillhörighet och det är inte konstigt att personer från vissa sociala grupper dras till – eller aktivt rekryteras till – partier som prioriterar dessa grupperns intressen. En del av förklaringen till att jordbrukares intressen prioriteras högst i Centerpartiet, invandrarernas i Vänsterpartiet och nykteristernas i Kristdemokraterna skulle således kunna förklaras av att dessa sociala grupper är relativt sett starkt numerärt representerade i dessa partier. För att ta reda på om det finns effekter av social tillhörighet utöver dessa partirelaterade skillnader genomförs i tabell 5 en multipel regressionsanalys där prioriteringen av nio sociala

grupper studeras. I tabellen anges justerat R^2 -värde separat för parti och social tillhörighet, vilket gör att vi kan uttala oss om ifall partitillhörighet eller social tillhörighet har störst betydelse för att förklara variationen i politikernas prioriteringar.

Beroende variabler i analysen är prioritetsvärden för respektive grupp på skalan 0 till 100. Bland de beroende variablerna finns också ett 0–10-index (förkortat 1X i tabell 5) över hur många av de tio grupperna som politikerna tycker det är viktigt att representera. I analysen inkluderar vi uppgifter om vänskapsrelationer bland de oberoende variablerna. För sju av grupperna (kvinnor, flyktingar/invandrare, företagare, löntagare, jordbrukare, unga och pensionärer) kan vi se effekten både av politikernas egen gruppstillhörighet och av vänskapsband bland politiker som inte tillhör gruppen. För nykterister har vi inga uppgifter om vänskapsband, medan vi för HBT-personer endast kan se effekten av vänskapsband och inte gruppstillhörighet. (För gruppen kristna har vi inga uppgifter om politikernas sociala tillhörighet, och analysen av denna grupp inkluderas därför inte i tabellen, även om prioriteringen av de kristna ingår i indexvärdet 1X).

Resultaten i tabell 5 visar tydligt att i de åtta grupper där vi känner politikernas gruppstillhörighet leder denna tillhörighet till en högre grad av prioritering av gruppens intressen/åsikter i politiken. De största effekterna av gruppstillhörighet för prioritering av gruppens intressen finner vi för nykterister (+18) och jordbrukare (+16). Därefter följer effekterna för kvinnor, pensionärer och arbetare/löntagare (alla +10) och företagare och unga (båda +8). Lägst är effekten för invandrare (+6).

Av de åtta fall där vi har uppgifter om politikers vänskapsrelationer finner vi en positiv effekt av vänskap i sju fall. Det enda undantaget är män med kvinnliga vänner som inte tycks prioritera kvinnors intressen i högre grad än andra män. Den största effekten av vänskap finner vi för gruppen HBT-personer (+11), där man i och för sig kan anta att många av de politiker som själva är HBT-personer ingår. Överlag är annars effekten av vänskap lägre än gruppstillhörighet (+3 till +5).

Om vi jämför andelen förklarad varians (justerat R^2) för enbart parti och enbart sociala egenskaper så ser vi att sociala egenskaper har större förklaringskraft i sex av nio fall, parti har större förklaringskraft i två fall (invandrare/flyktingar och arbetare/löntagare) och förklaringskraften är lika stor för gruppen företagare. Med tanke på att det svenska partisystemet är uppbyggt kring vänster–högerdimensionen (se kapitel 2, "Politiker till vänster och höger", i denna bok) är det inte så förvånande att det är i de två klassrelaterade grupperna arbetare och företagare

Tabell 5. Svenska kommun- och landstingspolitikernas prioritering av sociala gruppers intressen/åsikter beroende på egen social tillhörighet, multipel OLS-regression (signifikanta b-värden)

	Kvin	Inv.	Nykt.	HBT	Föret.	Lönt.	Jordb.	Unga	Pens.	1x
Landstingspolitiker				+2	-5		-3	-3		
Kvinna	+10	+7	+4	+13	+2	+3	+4	+5	+4	+0,7
Man med kvinnlig vän			-4		-4	-2	-4	-3	-4	-0,3
Invandrare	+5	+6			+3	+3			+4	
Svenskfödd med invandrarvän		+3								
Nykterist	+3	+2	+18				+3			+0,5
Vän till HBT-person	+2	+3		+11			-3			
Företagare				-3	+8	-2				
Ej företagare med företagarsvän					+5			+1		
Arbetare	+5	+4	+9	+6	+5	+10	+10	+5	+6	+1,0
Ej arbetare med arbetarsvän	+2	+2	+2	+3		+4	+3	+2	+2	+0,3
Jordbrukare							+16			
Ej jordbrukare med jordbrukarsvän			+3	-2	+2		+9			+0,2
Ung (18-30)			-3	+9		+3		+8	-9	
Ej ung med ung vän	+2	+2	+2	+3	+2	+1	+1	+4	+2	+0,3
Pensionär (65+)	+3		+3	-6			+4		+10	+0,3
Ej pensionär med pensionärsvän				-3					+3	
Parti	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K
Konstant	65	63	37	45	51	67	43	70	64	5,7
Justerat R ²	0,13	0,17	0,11	0,21	0,09	0,14	0,12	0,09	0,13	0,09
Justerat R ² , endast parti	0,06	0,12	0,03	0,10	0,05	0,10	0,06	0,03	0,05	0,03
Justerat R ² , endast sociala egenskaper	0,09	0,07	0,09	0,16	0,05	0,08	0,09	0,07	0,09	0,07

Kommentar: Se tabell 1 för frågorna om grupptillhörighet och tabell 3 för information om de beroende variablerna. Den sista beroende variabeln (1x) är ett index (0-10) över hur många av de tio grupperna som politikerna anser det ganska eller mycket viktigt att representera. I analysen ingår svar från både kommun- och landstingspolitiker. Endast signifikanta b-värden redovisas ($p < 0,05$). Antal svarande är 7 871-7 919. K = "kontroll för". Källa är KOLFU 2012.

som prioriteringsordningen är mest partiskiljande, och när det gäller prioriteringen av gruppen invandrare/flyktingars intressen är det främst Sverigedemokraternas tydliga positionering som gör partitillhörighet till en viktig förklaringsfaktor.

Politiker som tillhör några av de analyserade grupperna tycks dessutom vara generellt mer benägna att representera många grupper generellt. Kvinnor tycker till exempel det är viktigare att representera samtliga nio grupper än vad män gör. När det gäller gruppen HBT-personers intressen är könseffekten till och med högre än när frågan gäller kvinnornas intressen. Även i gruppen arbetare och grupperna "ej arbetare med arbetarvän" och "ej ung men med ung vän" är intresset för grupprepresentation generellt högt.

9.5 Faktiskt agerande till förmån för sociala grupper

De aspekter av social representation som hittills undersökts rör en allmän prioritering av vikten att föra fram gruppers intressen och åsikter. Vi kan inte av dessa principiella ställningstaganden automatiskt dra slutsatsen att politiker också i sin politiska praktik aktivt arbetar för att åstadkomma förändringar. För att få tydligare besked om den saken flyttar vi analysen till en ny fråga i KOLFU som rör hur kommunpolitiker faktiskt har agerat. Frågan löd: "Har du som politiskt förtroendevald under mandatperioden personligen tagit initiativ till, eller stött, förslag i följande frågor: Frågor som förts fram av kvinnor/kvinnorganisationer, invandrare/invandrarorganisationer, företagare/företagarorganisationer, arbetare/arbetstagarorganisationer, homo-/bisexuellas och transpersoner/HBT-organisationer, äldre/pensionärsorganisationer samt ungdomar/ungdomsorganisationer".

I tabell 6 redovisas hur stor andel av kommunpolitikerna som tillhör respektive inte tillhör de nämnda grupperna som gjort olika aktiviteter till stöd för frågor som förts fram av grupperna och deras organisationer.

Av tabell 6 framgår att de allra flesta politiker inte har drivit frågor till stöd för någon av de nämnda grupperna. För grupperna kvinnor, flyktingar/invandrare och HBT-personer har en majoritet av politikerna inte ens passivt stött ett förslag som skulle främja dessa gruppers intressen. Det är för gruppen unga och gruppen pensionärer som graden av aktivitet är som störst – här har 28 respektive 25 procent av politikerna fört fram egna förslag i offentliga diskussioner. Lägst aktivitetsgrad råder för HBT-

Tabell 6. Kommunpolitikernas aktiviteter till stöd för frågor som förts fram av sociala grupper och deras organisationer (procent)

	Tillhör gruppen	Nej, har inte lagt/stött förslag i dessa frågor	Ja, har stött andras förslag	Ja, har fört fram egna förslag i offentliga diskussioner	Ja, har formellt lagt förslag/motion	Ja, har lagt förslag som bifallits	S:a
Kvinnor (43 %)	Ja	48	35	10	4	2	100
	Nej	55	34	8	2	1	100
	Samtliga	52	35	9	3	2	100
Flyktingar/ invandrare (5 %)	Ja	34	31	21	9	6	100
	Nej	52	34	10	3	2	100
	Samtliga	51	34	11	3	2	100
HBT-personer (17 %)	Ja/Vän	53	31	9	4	3	100
	Nej	75	21	3	1	1	100
	Samtliga	71	23	4	1	1	100
Företagare (12 %)	Ja	29	37	23	8	5	100
	Nej	42	41	12	3	1	100
	Samtliga	40	41	14	4	2	100
Arbetare (17 %)	Ja	37	43	13	5	2	100
	Nej	51	34	11	3	1	100
	Samtliga	49	36	11	3	1	100
Unga (5 %)	Ja	32	34	18	11	6	100
	Nej	29	43	17	7	4	100
	Samtliga	29	43	17	7	4	100
Pensionärer (19 %)	Ja	20	45	22	8	6	100
	Nej	36	41	14	6	4	100
	Samtliga	33	42	15	6	4	100

Kommentar: Frågan löd: "Har du som politiskt förtroendevald under mandatperioden personligen tagit initiativ till, eller stött, förslag i följande frågor" som förts fram av de nämna grupperna och deras organisationer. Under varje grupp anges hur stor andel av kommunpolitikerna som gruppen utgör. För HBT-personer avses politiker med nära vänner som tillhör gruppen. Antal svarande 7 586–8 215. Källa är KOLFU 2012.

personer där endast 6 procent av politikerna har drivit frågor som förts fram av denna grupp.

För samtliga grupper gäller att politiker som själva tillhör gruppen mer aktivt driver gruppens frågor än de som inte tillhör gruppen. Kvinnor och vänner till HBT-personer är i minoritet bland kommunpolitikerna, men de är i majoritet bland politiker som driver dessa gruppers intressen. För

övriga grupper gäller att personer som inte tillhör grupperna har genomfört majoriteten av aktiviteterna till stöd för gruppernas intressen.

En jämförelse mellan partierna visar på samma prioritetsmönster som i tabell 4. Vänsterpartister är mest aktiva till stöd för kvinnor, invandare/flyktingar, HBT-personer och unga. Socialdemokrater och vänsterpartister är mest aktiva till stöd för arbetare. Centarpartister är mest aktiva till stöd för företagare och kristdemokrater och politiker från gruppen övriga partier är mest aktiva till stöd för pensionärerna. Moderater är minst aktiva i stödet till flertalet av grupperna, med undantag för företagare där man är nästan lika aktiva som centerpartister.

För att få ett mer exakta mått på hur stor effekten av grupptillhörighet är behöver vi göra en multivariat analys där vi kontrollerar för partitillhörighet. Eftersom vi här fokuserar på pro-aktivt beteende och inte bara passivt stöd för gruppernas intressen utgörs de beroende variablerna av ett aktivitetsindex där 0 står för svaren "Nej, har inte lagt/stött förslag i dessa frågor" samt "Ja, har stött andras förslag". Värdet 33,3 står för "ja, har fört fram egna förslag i offentliga diskussioner", 66,7 för "ja, har formellt lagt förslag/motion" och 100 för "ja, har lagt förslag som bifallits". Resultaten av analysen redovisas i tabell 7.

När vi studerar hur aktiva politiker är bör vi också ta hänsyn till vilken position de har i den politiska hierarkin. Ju mer prominent en politiker är desto mer drivande i politiska frågor kan vederbörande antas vara. Vi har därtill tidigare kunna konstatera att vissa sociala grupper är ojämnt fördelade över de olika hierarkiska nivåerna i svensk kommunpolitik. Analysen i tabell 7 kontrollerar därför för om politikerna har ordförandeuppdrag eller är medlemmar av kommunstyrelsen. En kontroll görs även för om politikerna tillhör den styrande majoriteten eller oppositionen.

Trots att resultaten i tabell 7 bygger på mått om pro-aktivt beteende till skillnad från den mer principiella prioriteringen som analyserades i tabell 5, är likheterna mellan de två analyserna slående. Resultaten visar att i de sex grupper där vi känner till politikernas grupptillhörighet leder denna tillhörighet till en högre grad av pro-aktivt beteende till stöd för frågor som förs fram av grupperna och deras organisationer. De största effekterna av grupptillhörighet för prioritering av gruppens intressen finner vi för invandrare (+14) och företagare (+10). Därefter följer effekterna bland pensionärer och unga (+8 respektive +10) och kvinnor och arbetare (+3 respektive +2).

Av de sex fall där vi har uppgifter om politikers vänskapsrelationer finner vi en positiv effekt av vänskap i fem fall. Det enda undantaget är män med kvinnliga vänner som inte tycks agera i frågor som kvinnor och kvin-

Tabell 7. Svenska kommunpolitikernas pro-aktiva beteende till stöd för frågor som förs fram av grupper och deras organisationer beroende på egen social tillhörighet, multipel OLS-regression (signifikanta b-värden)

	Kvinnor	Invandrare/flyktingar	HBT-personer	Företagare	Arbetare	Unga	Pensionärer	IX
Ordförandeuppdrag	+1	+1		+3	+1	+4	+4	+2
Kommunstyrelse	+3	+3	+1	+6	+5	+7	+7	+5
Majoritetspolitiker	-2	-1	-1	-3	-2	-3	-3	-2
Kvinna	+3	-1		-5	-3	-3	-2	-2
Man med kvinnlig vän								
Invandrare	+5	+14	+4		+2	+8	+6	+6
Svenskfödd med invandrarvän	+2	+4	+1		+1	+4		+2
Vän till HBT-person	+2	+2	+5	+2	+2	+2	+2	+3
Företagare			-1	+10		+2		+1
Ej företagare med företagarsvän				+4		+3		+1
Arbetare		-2			+2			
Ej arbetare med arbetarvän				+1	+1	+2	+2	+1
Ung (18-30)						+7		
Ej ung med ung vän						+2		
Pensionär (65+)			-1			-3	+8	
Ej pensionär med pensionärsvän						-2	+2	
Parti	K	K	K	K	K	K	K	K
Konstant	7	11	8	8	13	21	14	12
R ²	0,04	0,06	0,06	0,08	0,08	0,06	0,06	0,08
R ² endast parti	0,01	0,01	0,02	0,01	0,04	0,01	0,01	0,01
R ² endast sociala egenskaper	0,03	0,05	0,04	0,08	0,04	0,05	0,05	0,07

Kommentar: Beroende variabler i analysen är aktivitetsindex för respektive grupp på skalan 0 till 100. Bland de beroende variablerna finns också ett 0-100-index (förkortat IX) som bygger på politikernas individuella medelvärden på aktivitetsindexen för de sju grupperna. K = "kontroll för". Antal svarande är 6 929. Källa är KOLFU 2012.

noorganisationer driver i högre grad än andra män. Den största effekten av vänskap finner vi för gruppen HBT-personer (+5), där man i och för sig kan anta att många av de politiker som själva är HBT-personer ingår. Överlag är annars effekten av vänskap lägre än grupptillhörighet (+1 till +4).

Även om likheterna mellan de två analyserna är påtagliga finns dock några intressanta skillnader. I tabell 5 kunde vi se att kvinnor prioriterade sociala gruppers intressen högre än män och könseffekten var en av de viktigaste förklaringsfaktorerna för prioriteringen av gruppintressen generellt. I tabell 7 kan vi dock notera att kvinnor i fem av sju fall driver gruppernas intressen i lägre grad än män. Det är endast när det gäller kvinnors egna intressen som kvinnor är mer aktiva än män. En tolkning av detta är rimligen att kvinnor generellt sett är – eller beskriver sig som – mindre aktiva i politiken än män. Ett motsvarande resultat hittar vi för gruppen arbetare, som i tabell 5 tycktes vara en av de grupper som var mest positiva till att prioritera gruppintressen generellt, men i tabell 7 är arbetare inte mer eller mindre aktiva att driva gruppers intressen än andra politiker. Effekten av att vara arbetare på att faktiskt driva arbetarnas intressen är dessutom relativt svag.

När det gäller gruppen invandrare kunde vi tidigare notera att effekten av gruppmedlemskap var den svagaste när det gällde prioriteringen av den egna gruppens intressen i tabell 5. I tabell 7 kan vi emellertid se att effekten av att vara invandrare är den starkaste när det gäller att pro-aktivt driva den egna gruppens intressen.

För övrigt kan vi också notera att våra kontrollvariabler för politiker-nas position i kommunpolitiken hade väntade resultatet: politiker med toppuppdrag är generellt mer pro-aktiva än andra. Det gäller särskilt när det rör sig om frågor som drivs av företagare, arbetare, pensionärer och unga. När det gäller frågor som drivs av kvinnor, invandrare och HBT-personer är skillnaden mellan toppolitiker och andra mindre. Vi noterar också att majoritetspolitiker är mindre aktiva när det gäller att driva gruppers intressen än oppositionspolitiker. Här är troligen förklaringen att politiska initiativ i majoriteten tas från ledningen i högre grad, medan enskilda politiker i opposition har större frihet att driva sina egna frågor (även om sannolikheten att få stöd för dessa förslag är mindre).

9.6 Alternativ till social representation

I anslutning till frågorna om prioritering av gruppers åsikter och intressen fick politikerna i KOLFU och Riksdagsundersökningen svara på tre frågor om alternativa representationsuppgifter. Den första frågan gällde huruvida det var viktigt för den enskilde politikern att personligen "arbeta med problem för enskilda väljare/människor som har vänt sig till dig". Man skulle kunna tänka sig att politiker som gav ett positivt svar

på denna fråga indikerade ett mer individualistiskt representationsideal jämfört med de som är positiva till att företräda speciella grupper. Den andra frågan gällde vikten av att "föra fram de åsikter som du personligen anser viktiga". Ett positivt svar på denna fråga skulle hypotetiskt kunna indikera en mer elitistisk representationsroll, där responsivitet gentemot enskilda väljare och grupper av väljare har mindre vikt. Den tredje frågan gällde "att föra fram ditt eget partis politik".

Var och en av dessa tre frågor lyfter således fram representationsuppgifter som i sin renodlade form står i motsättning till varandra – och till synen att samhället består av sociala grupper där en politiker bör representera några men inte andra. Men frågan formulerades inte som ett val mellan dessa alternativ och i praktiken kan politiker svara att samtliga dessa representationsuppgifter är viktiga samtidigt som det är viktigt att föra fram en eller flera gruppers åsikter och intressen.

Hur svenska politiker har tagit ställning till vikten att representera enskilda individer, de egna åsikterna samt partiets politik redovisas i tabell 8. Svaren redovisas som medelvärden på en skala från 0 "helt oviktigt" till 100 "mycket viktigt". I tabellen ser vi resultaten uppdelade på de tre politiska nivåerna under mandatperioderna 2006–2010 samt 2010–2014. Resultaten för de senaste undersökningarna redovisas även uppdelat efter parti.

Huvudresultatet i tabell 8 är att en klar majoritet av svenska politiker anser att alla tre representationsuppgifterna är viktiga. Det finns således inte någon motsättning i de flesta politikers representationsideal när det gäller att representera enskilda väljare, sig själv och partiet. En korrelationsanalys visar att det inte bara finns statistiskt signifikanta positiva samband mellan inställningarna till de tre representationsuppgifterna, utan också mellan inställningen till dessa och prioriteringen av samtliga sociala grupper – och till hur många grupper man vill representera. En delförklaring till detta resultat kan möjligen vara metodologisk och bero på att frågorna inkluderades i samma frågebatteri i enkäten, men resultaten gör ändå att vi kan dra slutsatsen att svenska politiker i allmänhet inte gör ett aktivt val mellan å ena sidan dessa representationsprinciper och å andra sidan representationen av sociala grupper. Dessa representationsuppgifter går att kombinera.

I resultaten i tabell 3 ovan kunde vi se att den generella viljan att representera sociala grupper hade minskat något under senare tid. Man kan då undra om detta förändrade representationsideal har sin motsvarighet i en förstärkning av ett annat ideal? Vi kan här konstatera att det svagare intresset för grupprepresentation inte växlat över i en starkare elitistisk

Tabell 8. Svenska politikers inställning till olika representationsuppgifter efter politisk nivå och partitillhörighet (medelvärde 0–100)

	Politisk nivå	2006/ 2008	2010/ 2012	V	S	MP	C	KD	FP	M	SD	Övr
Arbeta med problem för enskilda väljare/människor som har vänt sig till dig	Riksdag	79	73	67	71	58	74	82	75	80	58	
	Landsting	72	72	68	72	64	73	72	73	73	74	63
	Kommun	73	74	72	74	67	74	76	73	75	81	82
Föra fram de åsikter som du personligen anser är viktiga	Riksdag	81	76	61	72	81	83	83	78	73	71	
	Landsting	74	71	64	69	70	74	71	77	74	66	68
	Kommun	74	70	66	67	73	71	72	73	73	73	70
Föra fram ditt eget partis politik	Riksdag	94	95	100	95	93	97	92	100	97	98	95
	Landsting	91	90	90	93	91	88	90	88	87	92	89
	Kommun	89	87	90	89	90	82	85	85	85	91	86

Kommentar: För uppgifter om antal svarande, se tabell 3. Källorna är Riksdagsundersökningarna 2006 och 2010, KOLFU 2008 och 2012.

representationssyn, eftersom prioriteringen av att föra fram åsikter som man personligen anser vara viktiga också har gått ned under samma period på samtliga politiska nivåerna.

Inställningen till att arbeta med frågor som enskilda väljare fört fram har prioriterats ned något i riksdagen medan nivån är stabil i landstingen och ökat marginellt i kommunerna. När det gäller vikten av att föra fram sitt eget partis politik så ligger nivåerna tämligen stabilt över tid med en marginell ökning i riksdagen och en marginell minskning i kommuner och landsting.

Vikten av att föra fram det egna partiets politik tycks prioriteras något högre i riksdagen jämfört med kommuner och landsting, men betyder det att politiker på de lägre politiska nivåerna är mer benägna att föra fram enskilda väljares frågor eller frågor man själv tycker är viktiga? Nej, riksdagspolitiker prioriterar att föra fram sina egna åsikter i högre grad än kommun- och landstingspolitiker, och viljan att föra fram enskildas frågor är ungefär lika hög på samtliga nivåer. När det gäller representation av sociala grupper tycks riksdagsledamöter prioritera denna uppgift lika högt, eller till och med något högre, än vad politiker på lägre nivåer gör. Mot bakgrund av dessa resultat skulle man kunna dra slutsatsen att riksdagsledamöter har ett bredare representationsideal som inkluderar fler representationsuppgifter än vad kommun- och landstingspolitiker har.

Skillnaderna mellan partierna i tabell 8 med avseende på de tre representationsuppgifterna är ganska små. Det gäller i synnerhet politikernas prioritering av att föra fram partiets politik och att föra fram frågor som förts fram av enskilda väljare. I det senare fallet kan vi dock notera att miljöpartistiska politiker på samtliga nivåer prioriterar att föra fram enskildas frågor lägre än andra. Att föra fram egna åsikter prioriteras något högre bland borgerliga partier än de socialistiska, och i detta avseende liknar svarsmönstret bland miljöpartister de borgerligas.

Sverigedemokratiska politiker i riksdagen tillhör dem som högst prioriterar att föra fram partiets politik och som lägst prioriterar att föra fram frågor från enskilda eller frågor som man själv tycker är viktiga. På kommunal nivå prioriterar sverigedemokratiska politiker dock i hög grad enskilda väljares frågor.

9.7 Slutsatser om social representation bland svenska politiker

I vissa kretsar är social representation ett kontroversiellt ämne. Social representation ses av vissa forskare som en konkurrent till andra, mer legitima, representationsideal som åsiktsrepresentation, partirepresentation och elitistisk representation. I den allmänna politiska debatten kan man också ana att partierna ogärna vill bli för starkt förknippade med specifika grupper utan hellre stå för en politik som gynnar allmänintresset. Bakom en sådan retorik ligger troligen ambitionen att locka väljare från grupper som traditionellt inte är förknippade med partiet.

I detta kapitel har vi dock sett att social representation är en mycket levande del av den svenska representativa demokratin. De allra flesta svenska politiker anser att det är viktigt för dem personligen att särskilt prioritera en och i de flesta fall flera sociala gruppers intressen och åsikter.

I resultaten har vi sett att vissa politiker är benägna att representera fler grupper och andra färre, vilket skulle kunna tolkas som att det bland förklaringsfaktorerna till viljan att representera specifika grupper finns en mer allmän inställning till grupprepresentation som ideal. Det finns dock inte någon konflikt mellan en positiv syn på grupprepresentation och andra representationsprinciper. Tvärtom tycks det finnas positiva samband mellan grupprepresentation och viljan att representera partiet, enskilda medborgare och att föra fram sina egna åsikter.

En huvudfråga när det gäller social representation är om politikernas egna grupptillhörigheter spelar någon roll för deras aktiva representation

av sociala grupper. Och svaret på den frågan är entydigt ja. Politiker som tillhör en viss grupp vill i högre grad prioritera gruppens intressen i politiken. Och det är inte bara en ideologisk "söndagskostym". När politikerna uppger vilka frågor de själva aktivt driver i politiken finner vi samma mönster – politiker från specifika sociala grupper driver aktivt frågor som dessa grupper och deras organisationer för fram.

I detta kapitel har vi också undersökt vikten av vänskapsband i relation till aktiv social representation. Politiker som inte själv tillhör en viss grupp, men som har nära vänner i denna grupp, tenderar också att prioritera gruppens intressen högre och driva gruppens frågor i högre grad än politiker som saknar sådana vänner. Effekten av vänskap är dock inte lika stark som av att själv tillhöra gruppen.

En rimlig slutsats av resultaten i detta kapitel är också att det i och för sig inte är nödvändigt att tillhöra en grupp eller ens ha vänskapsband till gruppen för att vilja prioritera dess intressen. De allra flesta svenska politiker tycker det är viktigt att prioritera grupper som man inte själv har någon koppling till och i flertalet fall är en sådan prioritering ett utslag av politikernas partiideologi. Men oavsett partitillhörighet förstärker den egna sociala gruppstillhörigheten viljan att prioritera den egna gruppen, och för väljarna är det en viktig information. Vill väljare i en social grupp att politiken ska gynna den egna gruppens intressen är det positivt med en stark gruppnärvaro i politiken – i synnerhet på de högre posterna. I flertalet fall är politikernas sociala tillhörighet en viktigare förklaringsfaktor än parti när det gäller prioriteringen av olika gruppers intressen.

